

УДК 821.161.2-4.09 Мал

DOI: 10.36550/2522-4077.2019.184.2

БУРЯК Олена Федорівна –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та
зарубіжної літератури
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
<https://orcid.org/0000-0002-7549-5007>
e-mail: of.buriak@gmail.com

РОЛЬ І ФУНКЦІ ЕМОЦІЇ В ЕСЕЇСТИЦІ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Неординарність постаті Євгена Маланюка в українському історико-літературному процесі визначається насамперед його здобутками в царині поезії, наснаженої любов'ю і болем за долю Батьківщини. Саме тому увага науковців зосереджувалася переважно на поетичному доробку письменника, в той час, як не менш оригінальна глибока есеїстика незаслужено перебувала на маргінесах інтересів дослідників.

Наукове осмислення есеїстики необхідне для увиразнення однієї з іпостасей творчої особистості Євгена Маланюка, створенню його повноформатного портрета в історико-літературному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні вчені відчули цю потребу, а тому все частіше звертаються до Маланюкових есеїв, відкриваючи митця-інтелектуала з безпомільним національним інстинктом. Зокрема Г. Ключек високо оцінює Маланюка-есеїста за вміння проникати в суть явища, високу енергетику його текстів [6]. Н. Науменко наголошує, що за стилем мовлення Маланюк – «яскравий проповідник» [14, с. 97], здатний знайти ефективні засоби для втілення ідеї.

Через призму формування світоглядно-естетичних орієнтирів письменника розглядає його літературно-критичні праці Л. Куценко у ґрунтовній монографії «Dominus Маланюк: тло і постать» [10].

Поле наукових зацікавлень Маланюка дуже широке, тому вчені обирають за предмет вивчення переважно авторське осягнення окремих персоналій, історико-літературних феноменів.

Маланюкову шевченкіану осмислює Г. Ключек [6], О. Цєпа [21], В. Краснощок [8], рецепцію суперечливого П. Куліша – В. Владимірова [3], трактування мотиву двійництва в І. Франка – С. Михида [13].

Маланюкову модель російської культури аналізує Т. Салига [18], «концепцію протистояння європейських і євразійських ментально-культурних імпульсів і принципів на прикладі творчості Ф. Достоєвського» [2] – О. Баган [1], [2], «загадку» М. Гоголя – О. Гольник [5] і т. д.

Окрему групу представляють праці, в яких досліджується націософське начало Маланюкової есеїстики. О. Омельчук розглядає «загальні принципи... критики, літературознавчих і культурологічних студій, що позначилися на розумінні національної ідентичності літератури» Є. Маланюка [с. 4, 16]. Монографія О. Омельчук [15] цінна своїм розкішним історико-культурним контекстом, у якому презентовано вісниківство, зокрема концепти і стратегії, світоглядно-естетичні ідеали Д. Донцова, Є. Маланюка, Ю. Клена, Ю. Липи, Л. Мосендза та ін.. І. Воронюк висвітлює особливості націєтворчих візій [4], а В. Краснощок аналізує категорію «права нації» [7] у працях Маланюка.

Літературознавчий дискурс Маланюкових есеїв осягає В. Краснощок [9], теоретико-літературну концепцію – Б. Синевич [19], теоретико-методологічні відкриття – І. Процик [17], літературно-критичну діяльність письменника як сферу реалізації його естетичних смаків – О. Турган [20], жанрову природу праць – Н. Науменко [14].

Мета нашої статті – визначити функціональну роль емоційно-почуттєвого начала в Маланюковій есеїстиці.

Об'єкт дослідження – есеїстичні праці Є. Маланюка в «Книзі спостережень» (1962, 1966).

Виклад основного матеріалу дослідження. Стилїстика Євгена Маланюка в есеях багато в чому визначається впливом його художнього мислення, поетичного стилю. Найяскравіше це виявляється на рівні пафосу: всі твори перейняті почуттям, емоцією.

О. Омельчук слушно зазначає: «... особливо властива для Маланюка поетичність (експресивність, “видовищність”) вислову. Це, відповідно, зумовлювало пристрасність суджень, максимальний лаконізм висновків, безапеляційність риторики» [16, с. 4].

Емоційно-почуттєве начало часто є джерелом розвитку логіки розвідки або, навпаки, раціональна рецепція посилюється емоційним висновком, адже Маланюк переживає українську історію як власну драму. Завдяки цьому авторська думка стає проникливішою, розкриває суть об'єкта, тому що продуктивність пізнання посилюється органічною взаємодією раціонального й почуттєвого.

Тривога за стан української культури визначає рух думки у праці «Наступ мікробів»: суголосно «міжнародній» тенденції «з'явився зроджений з цвілі й мокроти дрібний біс підозрілого модерну й деляпейсної паризькості» як наслідок того, що «цілий дорібок винятково-

напруженої й у виняткових обставинах доконаної праці духа – завис у повітрі» [11, с. 158].

Розпач, породжений болем за українську літературу 30-х років ХХ ст., яка «додушується Москвою, очевидно, “в ударном порядку”» [11, с. 269], формує песимістичну тональність статті «З Київського Парнасу останніх літ», увиразнену фактами: вимушене мовчання митців – «з під пера Тичини від року 1925, а Хвильового від року 1926 не вийшло друком ж а д н о г о твору», «вже третій рік нічого не чути про нові книжки Підмогильного, Антоненка-Давидовича...» [11, с. 269], закриття «Літературної Газети», «Бібліологічних вістей», «Життя й революції».

Письменник неодноразово акцентує на значущості емоційно-почуттєвого пізнання, не заперечуючи при цьому традиційного раціонального: «Знаємо. **Знаємо серцем**, ц. т. **органом у нас найчуйнішим і найголовнішим** (Тут і далі виокремлення наше. – О. Б.).

Але залишається ще р о з у м – орган не менш важливий, хоч не завжди нашому серцю – любий» [12, с. 209].

Таким чином Євген Маланюк окреслює методологію, яка ґрунтується на засадах ментально обумовленої кордоцентричної гносеології, закоріненої у філософію Г. Сковороди, П. Юркевича.

О. Омельчук справедливо стверджує, що «...до академічного стилю в нього (Є. Маланюка. – О. Б.) було скептичне ставлення як до позитивістськи обмеженого дискурсу, не здатного розкрити глибини літературних фактів, а ще ширше – “життя”» [16, с. 4].

Емоційно-почуттєве начало – невід’ємна складова інтуїтивного пізнання Маланюка-есеїста, що сприяє кристалізації думки в інколи несподіваних, але глибоких за змістом авторських формулюваннях. Цей симбіоз породжує дивовижні своєю влучністю терміни, як, наприклад, «ліричний слух» [11, с. 262], що, на думку письменника, допомагає визначити, чи є поезія органічною сферою для реалізації таланту митця: «... для людини, що володіє «ліричним слухом» (щось на подобу музичного), було ясно, що вірші не були стихією Хвильового. **Раціонально цього усталити не можна**, але той, хто «ліричний слух» має, зрозуміє в чому річ» [11, с. 261].

Емоція як реакція на життя нації, держави – категорія, включена письменником до комплексу критеріїв оцінки таланту митця, рівня художності твору.

Аналізуючи поезію Т. Шевченка, автор стверджує, що «... в о г о н ь, так чи інакше, присутній в кожній справжній творчості», хоча «того вогню розумово, «науково», аналітично – викрити, зважити, підрахувати – не можна» [11, с. 70].

На переконання Маланюка, вираження у творчості ширих, справжніх почуттів, емоцій, породжених переживанням суспільно-історичних зрушень своєї доби, включеністю митця в життя своєї держави, – один із важливих критеріїв обдарованості літератора.

Обгрунтовуючи доцільність вибору саме такого, «нерационального» критерію, Маланюк навіть апелює до Святого Письма: «В Святім Письмі є гостра й глибока згадка про тих, що є «не гарячі й не холодні», яких за це Бог ізвергає з уст Своїх» [11, с. 319].

Саме цей критерій лежить в основі оціночного судження про М. Рильського й О. Пушкіна.

За Маланюком, високоталановита поезія не мислима без вираження максималістських почуттів та емоцій: «Максим Рильський, певно, захоплювався і горів, хвилювався і страждав, погорджував і ненавидів. Але з достатньою ймовірністю можна твердити, що він не вмів ні любити, ні ненавидіти – до кінця» [11, с. 320].

Треба віддати належне автору, він об'єктивний у своїх оцінках, послідовно керується визначеним критерієм, незважаючи на те, що вітчизняний класик програє представнику чужої культури: «Того напруження, того болю, того скритого гніву, тієї «інвективности»... – годі шукати в поезіях Максима Рильського» [11, с. 315], хоча «... **було у його віршах** і залишається досі щось таке, **що зворушує** навіть апріорного скептика, **що хвилює...**» [11, с. 331–332].

На переконання Євгена Маланюка, інколи саме емоційно-почуттєве пізнання, що убезпечує твір від аналітичного препарування, руйнації цілісності цього «живого організму» [11, с. 152], дає можливість об'єктивно оцінити його естетичну якість.

Автор доводить справедливість свого твердження, розглядаючи «формалістичний» й емоційно-почуттєвий підходи до поезії Т. Шевченка «Мені однаково». Коли застосувати «формалістичний» аналіз до Шевченкового твору (кількість строф, рядків, розташування і класифікація рим – а вони бідні, приблизні, невелика кількість художніх засобів – лише дві метафори в кінці), то виявиться, що це – «блідий вірш» [11, с. 151]. Натомість емоційне сприйняття дозволяє відчутти «дихання життя», властиве високохудожній поезії, «“дихання”, яке кожний творець мусить в д и х н у т и в свій твір», адже без нього «залишається бездушний зліпок глини, арифметична сума хаотизованих атомів, що розпадуться від найменшого подмуху» [11, с. 153].

На наш погляд, емоційна наснаженість – лакмусова ознака не лише художнього, а й талановитого есеїстичного твору, адже вона демонструє ширину авторську зацікавленість, здатність до емпатії, а значить, глибинного осягнення об'єкта.

Емоційний спектр есеїв Євгена Маланюка досить широкий із яскраво вираженою негативно забарвленою домінантою – біль, роздратування, що переходить у досаду, гнів, злість; відповідно, їдка іронія зазвичай переростає в сарказм.

Часто можна спостерігати мікс різновекторних авторських емоцій, що одночасно виражають ставлення до різних явищ.

Гнів, викликаний тотальним ерзац-патріотизмом, помножений на захоплення рідкісною справжньою любов'ю до Батьківщини, сприяє гіперболічній оцінці М. Хвильового: «Серед переважно шароварногопачної громади політичних сліпців і калік – горів, хвилювався, вибухав цей чорнявий сухуватий чоловік з вічним вогнем у раз назавжди запалених очах» [11, с. 268].

Цікаво, що захоплення письменником виявляється опосередковано, через антитезу «активний, щирий патріотизм Хвильового – псевдопатріотизм громади із деформованою свідомістю». Протиставлення множинного й одиничного з метою порівняння викликає бажаний ефект: М. Хвильовий позиціонується як унікальна значуща індивідуальність у суспільно-політичному житті країни.

Маланюк-есеїст ощадливо, виважено використовує художній арсенал, керуючись законами жанру. Якщо образ недосконалого натовпу представлений негативними характеристиками, то презентуючи митця, автор не послуговується лексемами із прямими позитивними конотаціями, адже в цьому немає потреби: антитеза і гіпербола вже спрацювали як оціночний маркер.

Розпач автора, породжений станом української літератури 30-х років ХХ ст., втілюється в гіперболізованій розпачливій констатації, підсиленій готичною метафорою, на початку есею «З Київського Парнасу останніх літ»: «... замість цієї статті нині варто було б написати реквієм: українську літературу в УССР (себто “на юге Союза”) сьогодні фактично загнано в могилу мовчання» [11, с. 269].

Емоційно реагує Маланюк і на недогляди, поверхові, на його думку, твердження критиків: «... як це Єфремов, людина так обізнана з російською літературою, особливо в її народницькій частині ХІХ ст., міг переочити, що оспіване ним у його історії Євшан-зілля Вороного було начисто переписане з одноіменної... поеми Євшан-трава Майкова?» [11, с. 324].

Цікаво, що емоція подиву працює двовекторно: з одного боку, демонструє авторську позицію – засудження помилки, з іншого, як не парадоксально, – виявляє повагу до високопрофесійного колеги.

Для увиразнення своїх ідей, висновків письменник часто вдається до художніх засобів, образних формул, які у сконденсованому вигляді дають дуже точні і разом із тим лаконічні характеристики персоналій і явищ.

Наприклад, містка метафора «ніч бездержавності» [12, с. 111] – назва підрозділу «Нарисів з історії нашої культури» – відображає згубний вплив бездержавності на Україну через актуалізацію комплексу асоціативних значень (відсутність чіткого бачення шляху, перспектив розвитку; блукання; сон як пасивність, бездієвість, ілюзорність) і, разом з тим, троп виражає яскраво негативну авторську оцінку бездержавного статусу України.

Семантична споріднена із цією метафорою інша – «духове “заспання”» [12, с. 227] («інерційна, вже по Обудженні солодка скованість» [12, с. 227]), і як контекстуальний антонім автор використовує метафору «Обудження» [12, с. 227] у праці «*Illustrissimus dominus Masera*».

Отже, можна зробити висновок про «життя», динаміку розвитку художнього образу у Маланюкових працях, що нарощує смисли, розширює семантичне поле, збагачується відбрунькованими образами.

Біль, викликаний усвідомленням трагедії нищення української культури в 30-х роках ХХ ст., персоніфікованої іменами художника Мурашка, композитора Леонтовича, графіка Нарбута, драматурга Куліша, режисера Курбаса, знаходить утілення в заперечному порівнянні, в якому через образ серця виражається кордоцентричність – сутнісна риса українського менталітету: «Це вже не втрати, а зяючі діри в серці й розумі народу» [11, с. 265].

Розмірковуючи про нищення, калічення «нашого національного організму усіма способами і засобами» [12, с. 65], Є. Маланюк наголошує на генетично закодованій, незнищенній духовності українців, що дає надію на збереження їхньої національної ідентичності: «... колосальний внутрішній спротив нашого національного організму, велетенська потенціальна сила в нім, що змушує – мимо всіх обставин – виймати, фігурально кажучи, отой рушник і перехреститися перед тим, як їсти навіть невольницьку юшку» [12, с. 65].

Використана автором «фігура» виросла зі спогаду про польський табір для інтернованих (1922 р.), де, на відміну від «неголених, розкуйовджених, забруднених» [12, с. 65] «петербуржців», українці – батько і син демонстрували культуру прийому їжі: хрестилися перед обідом, а посуд ставили на чистий вишитий рушник.

Фігуральний вислів Маланюка вибудований на символічному образі рушника в поєднанні із молитвою, актуалізує зв'язок з духовною українською національною традицією, свідчить, що краса – важливий естетично-етичний критерій життя українців. Письменник захоплюється і пишається своїми земляками, які лишаються красивими, не втрачають почуття власної гідності у складних життєвих обставинах.

Натомість поняття «радянський режим» вживається в емоційному контексті роздратування і гніву. Російський шовінізм як іпостась радянського режиму утілюється переважно на підтекстовому рівні шляхом включення росіянізмів, що продукують їдку іронію, яка, зазвичай, переростає в сарказм: «Явище дуже характеристичне і дуже... російське (“**всьо наше**”»)» [11, с. 312]) або «По обидвох (Ю. Нарбута і М. Зерова. – О. Б.) **чуйний ворог** затирає й випікає найменший слід, найменшу згадку... “**Нет, не било і бить не может!**”» [12, с. 228].

Емоційний спектр статей яскраво демонструє ставлення письменника до радянської системи: огида: «**До нудоти огидні** «верноподданіческіє чувства»» [11, с. 271]; презирство, роздратування, лють: «Завше той самий **обридливий шаблон**: спочатку вибух, потім рух вгору вище й вище... а потім несподівано з’являється знайома **пика російського Держиморди**» [11, с. 289].

За Маланюком, радянський режим типологічно, та й генетично, споріднений із Російською імперією, тому ці історично віддалені й сутнісно близькі явища перебувають в одному емоційно-почуттєвому полі.

Образ царя Петра I як символ імперії має розкішний ореол іронічно-саркастичних презентацій, перифразів, заряджених ненавистю, презирством: «розпусний варвар», «півграмотний дикун», «кат-аматор», «безсоромний гвалтівник Церкви», «коронований кат» [12, с. 207].

Коли Маланюк говорить про деструктивні суспільно-історичні процеси, події в Україні, відчувається гостре авторське переживання.

Наприклад, розлука з Вітчизною осягається через вражаючу розгорнуту метафору, посилену порівнянням і повтором епітета «чужий» у значенні «ворожий»: «**Хто пережив страшну операцію розриву з живим тілом Батьківщини, як вічно роз’ятрену рану, хто задихався в чужім повітрі, в чужім підсонні, під чужим небом**» [11, с. 250].

Утрата зв’язку з Україною відтворена як глибоко інтимна драма, що породжує біль буквально на фізичному рівні.

Історична нереалізованість України висвітлюється письменником через призму драматичних доль знакових історичних була діячів. Біографія Мазепи викликає у Маланюка розпачливо-співчутливий вигук-висновок: «І яка ж **диявольська насмішка, яка пекельна іронія історії** в тім, що саме й о м у впав на вже старечі плечі той **нелюдсько-страшний тягар поразки!**» [12, с. 208].

Емоційний фон багатьох есеїв визначається передусім тривогою, досадою, болем за деформованість української культури, що виявляється зокрема в трагічних долях українських митців, як, наприклад, «болюче-короткочасній творчості Марка Вороного» [11, с. 325].

Влучні метафори, епітети, перифрази, використані письменником, випрозорюють суть явища, наприклад, акцентують світоглядно-естетичну домінанту митця: «... козацький атавізм Чупринки, революційний вогонь Хвильового чи інтелектуальну крицевість Зерова» [11, с. 321], «вірші Вороного – справжня молитва, жагуча й уперта, фанатично-незламна...» [с. 329], «солодкий світ» Максима Рильського [11, с. 338]. Перифраз: Т. Шевченко – «національно-ядерна, органічна частка селянського моноліту» [11, с. 34] увиразнює нерозривний зв'язок генія з українським народом.

Маланюкове захоплення поезією раннього «панмузичного» П. Тичини переростає у високу оцінку його ролі в історії української літератури суголосної «ролі відкривачів» [11, с. 262] у світовій історії. Порівняння автора «Сонячних кларнетів» із піонерами в інших сферах: «... в нім було – для нашої поезії – щось від Колюмба чи Ньютона» [11, с. 262], – характеризує новаторство поета, яке вивело нашу літературу на якісно новий рівень розвитку, і разом з тим поглиблює драму самознищення митця.

Асоціативно-рецепційна характеристика стилю Володимира Маяковського через призму його українського родоводу переконує, що художнє мислення Маланюка продукувало стовідсотково точні, інформативно багаті образні дефініції: «... не можна не відчутти в них (віршах. – О. Б.) певної стихійності, якогось винатуреного голосу предків, щось від рубашности скаракатуризованого «козака», щось від гоголівсько-репінського, звульгаризованого (отже неісторичного) січовика-запорожця, що то зі свистом тне шаблюкою голови направо і наліво в стані сліпого войовничого трансу» [12, с. 58].

Проводячи типологічні паралелі «український митець Олег Ольжич – чеський поет Йосип Махар», зокрема дивуючись появі схожих пророчих візій, утілених в образах «страшної вагітності» (О. Ольжич), «жахливої вагітності» (Й. Махар) доби, письменник вибухає емоціями: «яке ж було моє приголомшення...» [11, с. 339], «мені аж моторошно стало від такого разючого збігу образів і слів» [11, с. 339]. Авторське потрясіння знаходить вираження в дуже точному порівнянні: «... двадцятилітній **Ольжич** і майже сімдесятилітній **Махар**, як чуйні сейсмографи, одночасно відчули, що саме несуть нам 30-і роки ХХ-ого століття» [11, с. 339]. Троп влучно визначає суспільну функцію митця, а вказаний вік поетів вибудовує антитезу, акцентуючи універсальність, позавікову, позачасову сутність таланту.

Уміння знайти адекватний художній засіб, образ для характеристики літературного явища Маланюк цінує і в колег по перу. Так, він вважає, що Олекса Стефанович «в істотному... має рацію і щодо о с о б и с т о с т и Ольжича, і щодо п р и р о д и його віршів» [11, с. 335], порівнюючи їх у

своїй поезії із каменем, хоча зауважує: Стефанович «може трохи й недобачивши за «сірістю» кам'яного вірша Ольжича – «мінералогічної» м н о г о б а р в н о с т и того «каменя»» [11, с. 335].

У такий спосіб Маланюк входить в емоційно-сміслову поле творення образу-характеристики, розвиваючи, поглиблюючи його і тим самим увиразнюючи предмет осягнення, а саме наголошує на художньому, ідейно- тематичному розмаїтті поезій Олега Ольжича.

Автор погоджується і з «метафоричною формулою» критика й поета Владислава Ходасевича: Маяковський «важкими копитами ломовика пройшовся по садах російської поезії» [12, с. 57], Маланюку імponує іронічність і яскрава метафоричність мислення дослідника.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, емоційно-почуттєве начало виконує важливі функції в есеїстиці Євгена Маланюка. Воно є продуктивним пізнавальним шляхом у взаємодії з інтуїцією та раціональним первнем. Емоція часто конструє або коригує концепцію дослідження, визначає або увиразнює вектор розвитку авторської думки, виражає оцінку осмислюваних письменником подій, явищ, персоналій і водночас презентує його особу – яскравий темперамент, аксіологічну систему, в якій національна ідея є конституюючим чинником. Франкове «Ненавиджу її з великої любові» якомога краще окреслює генезу емоційно-почуттєвої матриці есеїв Маланюка, наснажених болем за долю української нації, деформованість її культури.

Вплив художнього мислення на есеїстичний стиль письменника обумовив активне використання ним комплексу художніх засобів (метафора, гіпербола, перифраз, іронія, сарказм та ін.) і прийомів (антитеза, риторичні звертання, питання), творення оригінальних образних формул, авторських неологізмів, зокрема літературознавчих термінів.

Є. Маланюк пропонує як альтернативний традиційному аналітичному підходу більш ефективний, на його думку, емоційно-почуттєвий шлях осягнення художнього твору. Емоційна наснаженість – важливий критерій оцінки його естетичної якості, а максималізм вияву почуттів у ньому – один із критеріїв рівня обдарованості митця.

У своїй розвідці ми намагалися визначити в есеїстиці Є. Маланюка основні способи і форми вияву емоційно-почуттєвого начала, а також ті аспекти, що потребують в подальшому глибинного наукового вивчення: взаємодія емоційного й раціонального первнів, образ автора через призму його світогляду, система художніх засобів і прийомів для вираження авторської емоції, її функції у творі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Баган О. Р. Федор Достоевський в інтерпретаціях українського критика Євгена Маланюка / О. Р. Баган // Cambridge Journal of Education and Science. – 2015. – Juli-December, №2. – С. 143–151.
2. Баган О. Як діє комплекс малоросійства в літературі? (Федор Достоевський як архетипний автор російської літератури: оцінки Євгена Маланюка і Дмитра Донцова) [Електронний ресурс] / О. Баган. – Режим доступу: http://r-studies.org/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=12663&lang=ukr
3. Владимірова В. Кулішезнавчі дослідження Євгена Маланюка / В. Владимірова // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 26–32.
4. Воронюк І. Націєтворчі візії в есеїстиці Є. Маланюка / І. Воронюк // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 32–39.
5. Гольник О. «Загадка» Гоголя у творчій рецепції Є. Маланюка / О. Гольник // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 47–60.
6. Клочек Г. Конгеніальність шевченкіани Євгена Маланюка / Г. Клочек // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 3–9.
7. Краснощок В. Категорія «правда нації» в есеїстиці Євгена Маланюка в контексті сучасних пошуків у вирішенні проблеми критеріїв оцінки художності / В. Краснощок // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 79–86.
8. Краснощок В. Концепти «геніальність» та «месіанство» в шевченкіані Є. Маланюка [Електронний ресурс] / В. Краснощок // Українознавчий альманах. – 2013. – Вип. 12. – С. 127–131. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukralm_2013_12_37.pdf.
9. Краснощок В. Літературознавчий дискурс есеїстики Євгена Маланюка: автореферат... канд. філологічних наук, спец.: 10.01.01 – українська література / Краснощок В. В. – Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2013. – 20 с.
10. Куценко Л. Dominus Маланюк: тло і постать : монографія / Л. Куценко. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2001. – 264 с.
11. Маланюк Є. Книга спостережень: Проза: в 2-х т. / Є. Маланюк. – Торонто, Онтаріо : «Гомін України», 1962. Т. 1. – 1962. – 527 с.
12. Маланюк Є. Книга спостережень: Проза: в 2-х т. / Є. Маланюк. – Торонто, Онтаріо : «Гомін України», 1966. Т. 2. – 1966. – 480 с.
13. Михида С. Євген Маланюк про мотив двійництва в Івана Франка: психопоетичний вимір / С. Михида // Українське літературознавство. – Випуск 78. – 2014. – С. 162–168.
14. Науменко Н. Літературно-критичні праці Євгена Маланюка крізь призму сучасної есеїстики / Н. Науменко // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 96–106.
15. Омельчук О. Літературні ідеали українського вісниківства (1922–1939): монографія / О. Омельчук. – К. : Смолоскип, 2011. – 336 с.
16. Омельчук О. Р. Національна ідентичність літератури у трактуванні Євгена Маланюка: автореферат... канд. філологічних наук, спец.: 10.01.06 – теорія

- літератури / О. Р. Омельчук. – К.: НАН України; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2002. – 20 с.
17. Процик І. Мистецтво – «біометр» культури / І. Процик // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 112–119.
 18. Салига Т. Євген Маланюк: Художня ідентифікація Росії / Т. Салига // Літературна Україна. – 2002. – 22 серпня. – С. 5.
 19. Синевич Б. Теоретико-літературна концепція Євгена Маланюка / Б. Синевич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Філологія. – 2016. – № 24. – Т. 1. – С. 130–132.
 20. Турган О. Літературно-критична діяльність Є. Маланюка як сфера реалізації естетичних смаків / О. Турган // Сучасні літературознавчі студії. Дискурс смаку в літературі і культурі. – Вип. 9. – 2012. – С. 412–422.
 21. Цепя О. Світоглядно-творчі доміанти раннього Тараса Шевченка в осмисленні Євгена Маланюка / О. Цепя // Наукові записки. – Вип. 124. – Серія: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – С. 154–168.

REFERENES

1. Bahan, O. R. (2015). *Fedor Dostoievskiyi v interpretatsiakh ukrainskoho krytyka Yevhena Malaniuka* [Fyodor Dostoevsky in Interpreting Ukrainian Critic Yevhen Malaniuk]. Kembrydzh.
2. Bahan, O. R. *Yak diie kompleks malorosiistva v literaturi? (Fedor Dostoievskiyi yak arkhetypnyi avtor rosiiskoi literatury: otsinky Yevhena Malaniuka i Dmytra Dontsova)* [How does the Little Russia Complex Work in Literature? (Fyodor Dostoevsky as an Archetypal Author of Russian Literature: Evaluations of Yevhen Malaniuk and Dmitry Dontsov)]. URL: http://r-studies.org/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=12663&lang=ukr
3. Vladymyrova, V. M. (2013). *Kulisheznachchi doslidzhennia Yevhena Malaniuka* [Kulisheznachchiy research by Yevgen Malaniuk]. Kirovohrad.
4. Voroniuk, I. O. (2013). *Natsiietvorchi vizii v eseistytsi Ye. Malaniuka* [Nation-building Visions in Ye. Malaniuk's Essay]. Kirovohrad.
5. Holnyk, O. O. (2013). «Zahadka» Hoholia u tvorchii retseptsii Ye. Malaniuka [Gogol's "Riddle" at Ye. Malaniuk's Creative Reception]. Kirovohrad.
6. Klochek, H. D. (2013). Konhenialnist shevchenkiany Yevhena Malaniuka [Congeniality shevchenkiany Yevhena Malaniuka]. Kirovohrad.
7. Krasnoshchok, V. V. (2013). *Katehoriia «pravda natsii» v eseistytsi Yevhena Malaniuka v konteksti suchasnykh poshukiv u vyrishenni problemy kryteriiv otsinky khudozhnosti* [The Category Truth of the Nation" in the Essay of Yevhen Malaniuk in the Context of Modern Searches in Solving the Problem of Criteria of the Art Evaluation]. Kirovohrad.
8. Krasnoshchok, V. V. *Kontsepty «henialnist» ta «mesianstvo» v shevchenkiani Ye. Malaniuka* [Concepts of "genius" and "messianism" in shevchenkiani Ye. Malaniuka]. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukralm_2013_12_37.pdf.
9. Krasnoshchok, V. V. (2013). *Literaturoznachchiy diskurs eseistyky Yevhena Malaniuka* [Yevhen Malaniuk's Literary Discourse of Essay]. Cherkasy.
10. Kutsenko, L. V. (2001). *Dominus Malaniuk: tlo i postat : monohrafiia* [Dominus Malaniuk: the Background And the Figure]. Kirovohrad.
11. Malaniuk, Ye. (1962). *Knyha sposterezhen: Proza. T. 1.* [Observation Book: the Prose. Vol. 1]. Toronto, Ontario.

12. Malaniuk, Ye. (1966). *Knyha sposterezhen: Proza*. T. 2. [Observation Book: the Prose. Vol. 1]. Toronto, Ontario.
13. Mykhyda, S. P. (2014). *Yevhen Malaniuk pro motyv dviinytstva v Ivana Franka: psykhopoetykalnyi vymir* [Yevhen Malaniuk on the Motives of the Duality in Ivan Franko: a Psychoepoetical Dimension]. Kyiv
14. Naumenko, N. V. (2013). *Literaturno-krytychni pratsi Yevhena Malaniuka kriz pryzmu suchasnoi eseistyky* [Yevhen Malaniuk's Literary Critical Works through the Prism of Contemporary Essay]. Kirovohrad.
15. Omelchuk, O. R. (2011). *Literaturni idealy ukrainskoho visnykivstva (1922–1939): monohrafiia* [Literary ideals of Ukrainian visnykivstva (1922–1939)]. Kyiv.
16. Omelchuk, O. R. (2002). *Natsionalna identychnist literatury u traktuvanni Yevhena Malaniuka: avtoreferat... kand.. filolohichnykh nauk* [National Literature Identity in the Interpretation of Yevhen Malaniuk]. Kyiv.
17. Protsyk, I. V. (2013). *Mystetstvo – «biometr» kultury* [Art is “Biometer” of Culture]. Kirovohrad.
18. Salyha, T. Yu. (2002). *Yevhen Malaniuk: Khudozhnia identyfikatsiia Rosii / T. Salyha* [Yevhen Malaniuk: Artistic Identification of Russia]. Kyiv.
19. Synevych, B. M. (2016). *Teoretyko-literaturna kontsepsiia Yevhena Malaniuka* [The theoretical and Literary Concept of Yevhen Malaniuk]. Kyiv.
20. Turhan, O. D. (2012). *Literaturno-krytychna diialnist Ye. Malaniuka yak sfera realizatsii estetychnykh smakiv* [Ye. Malaniuk's Literary-critical Activity as a Sphere of Realization of Aesthetic Tastes]. Kyiv.
21. Tsepa, O. V. (2013). *Svitohliadno-tvorchi dominanty rannoho Tarasa Shevchenka v osmyslenni Yevhena Malaniuka* [Worldviews and Creative Dominants of Early Taras Shevchenko in Comprehension of Yevhen Malaniuk]. Kirovohrad.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БУРЯК Олена Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератури ЦДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: методологія аналізу художнього твору та літературознавчого дослідження, історія української літератури другої половини ХХ – початку ХХІ століття.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BURIAK Olena Fedorivna – Candidate of Philological sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian and foreign literature, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methodology for the analysis of works of art and literary studies, history of Ukrainian literature of the second half of XX – beginning of XXI century.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019 р.